

INFORMIRANOST UČENIKA O PODUZETNIČKIM SADRŽAJIMA U PROGRAMIMA SREDNJIH ŠKOLA

Ines Elezović, mag. soc.

E-mail: ines.elezovic@ncvvo.hr

Tel/faks: +385 1 4501 868 / 4501 888

Dr. sc. Jasmina Muraja,

E-mail: jasmina.muraja@ncvvo.hr

Tel/faks: +385 1 4501 835 / 4501 888

Odjel za promicanje kvalitete obrazovanja

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

Petračićeva 4, Zagreb, Hrvatska

Sažetak:

Učenje za poduzetništvo relativno je nov pojam koji se u hrvatskom obrazovnom sustavu pojavljuje s objavom *Ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje* i *Europskim kvalifikacijskim okvirom* (2008), zatim adaptiranima u *Hrvatski kvalifikacijski okvir* (2012). Temeljna ideja povezivanja obrazovanja s tržištem rada težnja je modernih država, a koja obuhvaća razvoj, pristup i upravljanje ciljanim znanjima, njihovu praktičnu primjenu i s njima povezane vještine potrebne za uspješno zapošljavanje.

U ovom radu predstavljeni su rezultati istraživanja na nacionalnom uzorku učenika srednjih škola (N = 3 345) provedenom u okviru projekta „Zastupljenost poduzetničkih sadržaja u programima srednjih škola“. Informiranost učenika o poduzetničkim sadržajima ispitana je s 20 zadataka temeljenima na sadržaju predmeta *Politika i gospodarstvo* te *Poduzetništvo*. Učenici su postigli najviše 20 bodova, od moguća 24, a prosječni je rezultat 9,42 boda (SD = 3,46). Većinu zadataka točno je riješilo oko polovice učenika. Najmanje učenika (4,8%) točno je odgovorilo na pitanje o ključnim skupinama menadžerskih vještina, dok je 72,4% učenika pokazalo poznavanje sadržaja osnovnog gospodarskog načela.

Najrazvijenije zemlje prepoznale su važnost poticanja poduzetničke klime i obrazovnih politika u kojima je učenje za poduzetništvo dio nacionalne strategije. Traženje rješenja ekonomske krize u obrazovanju stvara pak dodatan pritisak na sustav koji ima zadaću odgajati i obrazovati te istovremeno, jačati nacionalnu ekonomiju.

Ključne riječi: učenje za poduzetništvo, obrazovna politika, tržište rada, vanjsko vrednovanje

Informiranost učenika o poduzetničkim sadržajima u programima srednjih škola

1. Uvod

Smjernice kretanja obrazovanja i obrazovnih sustava u modernom društvu polaze od potrebe razvoja društva i posebice gospodarstva svake države. Koja znanja, vještine i kompetencije su potrebne za postizanje određenog stupnja kvalifikacije danas vrlo konkretno određuje samo tržište rada, a teorijski opisuje Europski kvalifikacijski okvir (2008). On predstavlja instrument promicanja cjeloživotnog učenja te uključuje preuzimanje inicijative i poduzetništvo kao jednu od ključnih kompetencija. Nastavno, Hrvatski kvalifikacijski okvir iz 2012. godine predviđa poduzetničke sadržaje kao nužno znanje i potrebne vještine uz preuzimanje odgovornosti za uključenost osobe u život i rad zajednice. Inicijativa i poduzetništvo nisu sami po sebi svrha i cilj već predstavljaju širi temelj za stjecanje drugih znanja i vještina te kontinuirani razvoj osobe. Tako utemeljeno obrazovanje pojedinca koji posjeduje kompetencije za vlastiti napredak može pridonijeti željenim promjenama u društvu i gospodarstvu te održivom razvoju. U osmišljavanju obrazovnih politika u Hrvatskoj koriste se europski i nacionalni dokumenti i objektivni pokazatelji, rezultati istraživanja te, unazad nekoliko godina, i rezultati vanjskog vrednovanja koje je od 2006. godine uvedeno u obrazovni sustav. Tako je već Lisabonskom strategijom (2000) određeno, a zatim ponovno istaknuto u temeljnim odrednicama i ciljevima nove ekonomske strategije Europa 2020 (2010), povećanje broja zaposlenih i smanjenje broja osoba koje nisu završile školovanje.

Na razini Republike Hrvatske jedan od osnovnih dokumenata je i Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2010) koji ističe poduzetništvo kao važnu međupredmetnu temu. Njime se određuje zastupljenost ciljeva obrazovanja za poduzetništvo, važnih za razvoj kako kompetencija tako i osobina ličnosti, kroz više predmeta tijekom cijelog školovanja – od predškolske dobi te kroz osnovno i srednjoškolsko obrazovanje. Važnost ove teme naglašena je i kroz postojanje drugih nacionalnih dokumenata kojima se ističe poduzetništvo kao poveznica obrazovanja i tržišta rada, a od koji je najvažniji Strategija učenja za poduzetništvo 2010.-2014. Strategija prikazuje proces uvođenja poduzetništva u obrazovni sustav u cjelini, ali je njome predviđen i konkretan akcijski plan i koraci njegova ostvarivanja.

Uvođenje poduzetničkih sadržaja se stoga ne odnosi samo na sadašnje ili buduće učenike, nego i na svakog građanina koji prihvaća osnovne postulate cjeloživotnog učenja u kojem upravo poduzetništvo – u najširem smislu te riječi – ima važnu ulogu. Naime, od pojedinca se ne očekuje da nužno bude poduzetnik, već da tijekom svog obrazovanja razvije bitne poduzetničke kompetencije i osobine: inovativnosti, samostalnosti, kreativnosti te odgovornosti za sebe i svoj rad.

Obrazovni sustav glavni je čimbenik provedbe svih državnih strategija i realizacije planiranih ciljeva obrazovanja. On nosi veliku odgovornost u oblikovanju učenja i poučavanja, odnosno organizaciji nastave kao i ostvarenju obrazovnih ishoda, s konačnim ciljem ekonomskog razvoja društva. Tržište rada na nacionalnoj i europskoj razini, naime, sve više prepoznaje kvalitetu obrazovanja i stečenih kvalifikacija, a posebice kad je riječ o poduzetničkim kompetencijama kao okosnici gospodarskog razvoja.

2. Istraživanje zastupljenosti poduzetničkih sadržaja u programima srednjih škola

Istraživački projekt „Zastupljenost poduzetničkih sadržaja u srednjim školama“ provodio se u razdoblju od siječnja 2011. do studenog 2012. godine u sklopu suradnje Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja i Obrazovne grupe Zrinski. Opći cilj ovoga projekta odnosio se na utvrđivanje: (1) zastupljenosti poduzetničkih sadržaja u dijelu nastavnih planova i programa, (2) informiranosti o njima te (3) stavova prema poduzetničkim temama kod učenika i nastavnika srednjih škola. Preliminarno su provedene analize sadržaja nastavnih planova i programa te fokus grupe s učenicima i nastavnicima u različitim tipovima srednjih škola. Zatim su izrađeni anketni upitnici za učenike, ispunjavani u školama metodom papira i olovke te nastavnički upitnici, ispunjavani u on-line formi.

Nacionalno reprezentativni uzorak srednjih škola izrađen je prema modelu dvostruke stratifikacije. Prvo su sve srednje škole podijeljene prema vrsti nastavnoga plana i programa koji škola provodi, a zatim su stratificirane prema županijama, odnosno regijama. Uzorak je naposljetku uključivao 130 srednjih škola od kojih 92 škole izvode programe različitih strukovnih trogodišnjih i četverogodišnjih usmjerenja, 27 gimnazija, četiri škole koje izvode mješovite gimnazijske i strukovne programe te sedam umjetničkih škola. Stoga, nešto manje od trećine učenika pripada gimnazijskim programima (27%), oko dvije trećine strukovnim programima (46,5% četverogodišnjim, odnosno 22,3% trogodišnjim, strukovnim programima), a manji udio učenika umjetničkim školama (4,2%). U uzorku se, prema spolu, nalazi nešto više učenica (57%), nego učenika (43%). S obzirom da su za ovo istraživanje odabrani samo završni razredi srednjih škola, 22% učenika u trenutku ispitivanja pohađalo je treći razred, a 78% četvrti razred. Učenici su gotovo ravnomjerno raspoređeni u pet regija¹ u kojima se nalaze škole: Sjeverozapadna Hrvatska (23,2%), Primorska Hrvatska (15,8%), Dalmacija (19,8%), Slavonija (23,8%) i Grad Zagreb (17,3%).

---

1 Regije čine sljedeće županije: Sjeverozapadna Hrvatska (Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska i Međimurska županija), Primorska Hrvatska (Ličko-senjska, Primorsko-goranska, Istarska, Karlovačka i Sisačko-moslavačka županija), Dalmacija (Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija), Slavonija (Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija) i grad Zagreb.

2.1. Odrednice ispitivanja informiranosti o poduzetničkim sadržajima

Učenici su popunjavali Upitnik za učenike koji se sastojao od četiriju tematskih cjelina: osoba i ličnosti (hrvatski prijevod BFI - Big Five Inventory; Benet-Martinez i John, 1998), informiranosti o sadržajima iz područja poduzetništva, stavovima prema poduzetničkim i drugim društvenim temama te demografije. U ovom radu prikazani su dobiveni rezultati ispitivanja informiranosti o sadržajima iz područja poduzetništva za sve uključene učenike (N = 3 345).

Specifični sadržaji iz područja poduzetništva utvrđeni su prethodnom analizom nastavnih planova i programa predmeta: Politike i gospodarstva za gimnazije i srednje strukovne škole, Poduzetništva te drugih relevantnih ekonomskih predmeta u srednjim strukovnim školama, na primjer, Poslovanja vježbeničke tvrtke. U obzir su uzeti svi važeći udžbenici navedenih predmeta za sva tri, odnosno četiri, razreda srednje škole. Jedna od projektnih aktivnosti, nakon odabira nacionalno reprezentativnog uzorka srednjih škola, bila je i analiza sadržaja nastavnih planova i programa odabranih srednjih škola (njih 65) kako bi se u njima utvrdila stvarna zastupljenost poduzetničkih sadržaja prema zadanim kriterijima. Utvrđeno je kako se Poduzetništvo kao obavezan predmet pojavljuje u samo 8% uzorkovanih škola, a ključna riječ poduzetništvo spominje se u 15,4% nastavnih planova i programa u nekolicini ekonomskih predmeta.

Zadatci kojima je ispitivana razina informiranost učenika o nastavnim sadržajima odnose se na temeljne pojmove obrađene u sljedećim poglavljima školskih udžbenika: (1) Fanuko, N. „Politika i gospodarstvo – udžbenik za 4. razred gimnazije“, poglavlje 6. Poduzetništvo i menadžment; (2) Benić, Đ. „Politika i gospodarstvo – udžbenik za 4. razred gimnazije“, cjelina Gospodarstvo, poglavlje 2. Poduzetništvo, poslovna organizacija i marketing; (3) Benić, Đ. „Politika i gospodarstvo – udžbenik za strukovne škole“, cjelina Gospodarstvo, poglavlje 2. Poslovna organizacija – pojam, nastanak, vrste i organizacijski oblici, poglavlje 3. Poduzetništvo i ulazak u posao i poglavlje 4. Marketing i (4) Grupa autora, „Poduzetništvo 1- udžbenik za 1. razred ekonomske škole“.

Informiranost učenika, odnosno baterija pitanja poznavanja poduzetničkih sadržaja sastojala se od 20 zadataka. Od toga, 16 su zadatci zatvorenoga tipa s višestrukim izborom odgovora, a četiri su pitanja otvorenoga tipa za koje je tražen kratak odgovor od svega nekoliko riječi. Ukoliko je na sve zadatke odgovoreno točno, bilo je moguće postići maksimalno 24 boda. Zadatci nisu prethodno testirani, no prvi pokazatelji upućuju kako je riječ o ispravno usmjerenom sadržaju, ali ipak, za sadašnja znanja učenika, preteškim zadatcima. U tablici 1. prikazana je zastupljenost zadataka prema sadržaju preuzetom iz pojedinog udžbenika te tipovima nastavnih programa koji se predaju u srednjim školama.

Tablica 1. Zastupljenost zadataka informiranosti prema udžbenicima i tipu srednje škole

Izvor pitanja/zadatka	Broj zadataka	Zastupljenost sadržaja
Sadržaji koji se u identičnom obliku nalaze u svim navedenim udžbenicima	4	20%
Fanuko, N. Politika i gospodarstvo – udžbenik za 4. razred gimnazije	7	35%
Benić, Đ. Politika i gospodarstvo – udžbenik za 4. razred gimnazije	5	25%
Benić, Đ. Politika i gospodarstvo – udžbenik za strukovne škole	1	5%
Grupa autora. Poduzetništvo 1 – udžbenik za 1. razred ekonomske škole	3	15%
Ukupno	20	100%

Prema zastupljenosti, 80% sadržaja iz zadataka predavano je svim učenicima na nastavi u srednjim školama – i u gimnazijskom i u strukovnom obrazovanju. Ovim zadacima pak nisu obuhvaćeni sadržaji međupredmetne teme Poduzetništvo i poduzetničke kompetencije kako je ona definirana Nacionalnim okvirnim kurikulumom za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje (2010), već samo teorijski nastavni sadržaji koji u ovome trenutku postoje u udžbenicima.

2.2. Informiranost učenika – rezultati i karakteristike zadataka

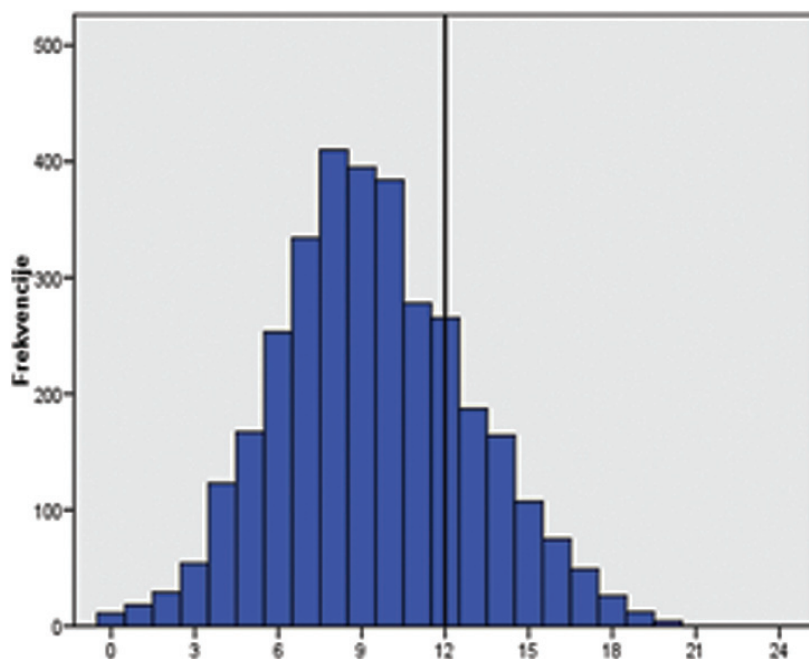
Učenici su postigli najviše 20 bodova, odnosno nitko nije postigao maksimalna 24 boda, što označava ovaj skup zadataka nešto težim ($N = 3\ 345$). U skladu s time, prosječni rezultat iznosio je $M = 9,42$ boda uz standardnu devijaciju $3,460$ ($\sigma_s \sigma_g = 0,06$). Na slici 1. prikazana je navedena distribucija rezultata.

S obzirom da se poduzetnički sadržaji opsežnije predaju u tzv. ekonomskim srednjim školama opravdana je pretpostavka kako se one razlikuju po svojim karakteristikama te je u nekim analizama kontrolirana varijabla pohađanja škola koje obrazuju učenike za zanimanje ekonomist (16,9% učenika u uzorku).

T-testom i analizom varijance (ANOVA) provjereno je postoje li razlike u informiranosti o poduzetničkim sadržajima s obzirom na određene nezavisne karakteristike učenika i škola².

² Za detaljnije rezultate pogledati konferencijsko izvješće Predstavljanje rezultata projekta „Zastupljenost poduzetničkih sadržaja u programima srednjih škola“, 2012. http://dokumenti.ncvvo.hr/Kvaliteta_obrazovanja/Poduzetnici/zastupljenost_poduzetnickih_sadrzaja.pdf

Slika 1. Distribucija rezultata informiranosti učenika o poduzetničkim sadržajima

Tako je utvrđeno da su učenici četverogodišnjih strukovnih škola, učenici ekonomskoga usmjerenja te učenici koji u školama imaju dodatne tipove ekonomskih aktivnosti (učeničke zadruge, vježbeničke tvrtke ili oboje, bez obzira na tip programa koji se provodi u školi) informiraniji o poduzetničkim temama. Rezultat informiranosti raste s boljom ocjenom učenika u prethodnome razredu, a učenice postižu za pola boda viši rezultat od učenika. Između pet regija po rezultatu se ističe Sjeverozapadna Hrvatska ($M = 9,81$ uz $SD = 3,48$).

Metrijske karakteristike predložene skupine zadataka su osrednje, gledano prema parametrima klasične teorije ispita te u ovoj točki razvoja procesa vrednovanja pokazuju dobar potencijal za opsežnije ispitivanje poduzetničkih sadržaja. U tablici 2. prikazana je prosječna riješenost i rezultati prema tipu nastavnog plana i programa koji se predaje u školi. Gledano za sve skupine učenika zajedno ($N = 3\ 345$) vrijednost Cronbach alfa koeficijenta iznosi $\alpha = 0,54$, a prosječna povezanost među česticama je 0,32. Prosječna riješenost svih zadataka informiranosti iznosi 39,3% po čemu zaključujemo da su postavljena pitanja učenicima bila teška, odnosno njihov sadržaj relativno nepoznat. Prelaganih zadataka nije bilo ($p > 0,90$), preteška ($p < 0,05$) su tri zadatka otvorenog tipa, a zadataka koji nemaju zadovoljavajuću povezanost s ostatkom ispitivanog sadržaja je četiri ili 20% ($Rit < 0,20$).

Tablica 2. Prosječna riješenost zadataka informiranosti prema tipu škole

TIP ŠKOLE	Prosječni rezultat (M)	Standardna devijacija (SD)	Prosječna riješenost svih zadataka u %	N učenika
Gimnazije	9,43	2,61	39,31	904
Strukovne škole	9,46	3,78	39,43	2 300
Umjetničke škole	8,63	2,59	35,96	141
Ekonomsko usmjerenje	12,29	3,11	51,20	566
Ne-ekonomsko usmjerenje	8,84	3,23	36,81	2779
Svi učenici	9,42	3,46	39,25	3 345

Gotovo polovica zadataka, njih devet, učenicima je bila 'srednje teška' – od 40% do 59% svih učenika je točno riješilo ove zadatke. Četiri zadatka bila su 'teška' (riješenost od 20% do 39%), a isto toliko 'vrlo teški' (riješenost od 0% do 19%). Samo tri zadatka učenicima su bila 'lagana' (riješenost od 60% do 79%), a niti jedan nije bio 'vrlo lagan' (riješenost jednaka ili veća od 80%). Kad je riječ o otvorenim pitanjima, čak tri pitanja su učenicima bila 'vrlo teška', a jedno 'srednje teško'. Tako je samo 1% učenika upisalo točan odgovor – poslovni plan – na pitanje što je to „temeljita i objektivna analiza kadrovskih sposobnosti i poslovnih zahtjeva za određeni proizvod ili uslugu“. Na ovo pitanje je pokušalo odgovoriti oko četvrtine svih učenika (23,1%), ali udio točnih odgovora ostaje isti i kada pogledamo samo odgovore učenika strukovnih škola.

Uz metrijsku analizu provedena je i analiza ometača (četiri ponuđena odgovora za zadatke zatvorenog tipa) nakon čega je zaključeno kako osam zadataka ima zadovoljavajuća svojstva, za osam su potrebne određene dorade, a četiri treba potpuno izbaciti iz daljnjih ispitivanja, odnosno izraditi nove zadatke za ciljani sadržaj. Među zadacima koji nisu zadovoljili kriterije, osim navedenog najtežeg otvorenog pitanja o poslovnom planu, su i oni o „tri ključne skupine menadžerskih vještina“ te „menadžerskom stilu“. U posljednjem, četvrtina (25%) ispitanika miješa participativni menadžerski stil s točnim odgovorom, savjetodavnim stilom. Također, treba obratiti posebnu pozornost na zadatke kod kojih su jedan ili dva ometača premalo birani, poput odgovora „poduzetnik“ i „plan“ za četvrti element marketinškog spleta, te one koji u ometačima imaju segmente točnog odgovora zajedno s pogrešnicima.

Najveći i jednak postotak točnih odgovora (72%) dan je na pitanja o cilju „primjene osnovnog gospodarskog načela“ i „analizi tržišta“, te o „radoholičarstvu“ kao poželjnoj osobini poduzetnika (60%). S druge pak strane, učenici su teško prepoznavali što od ponuđenih nije „karakteristika malih poduzeća“ (23% točnih odgovora) i koja su „dva oblika ortaštva ili partnerstva“ (21%) pri čemu su dva ili više ometača bili prepoznati kao točni odgovori, odnosno otkriveno je mjesto uobičajene zabune.

Opisani rezultati u skladu su sa samoprocjenom u kojoj su učenici srednjih škola, u istome upitniku, svoje teorijsko ($M = 2,44$ uz $SD = 1,12$) i praktično ($M = 2,41$ uz $SD = 1,15$) poznavanje poduzetničkoga područja procijenili u jednakoj mjeri prosječnima. Korištena je ljestvica procjene od 1 do 5, pri čemu je 1 = 'nikakvo poznavanje', a 5 = 'potpuno poznavanje'. Unatoč ovoj samokritičnosti, potvrđenoj i izmjenom niskom razinom informiranosti o poduzetničkim sadržajima, velika većina učenika srednjih škola (94,6%) smatra da se praktične vještine potrebne za pokretanje vlastitoga posla mogu naučiti (Tafra, Elezović i Sertić, 2012) što otvara prostor za uvođenje inovacija u obrazovni sustav u ovome području.

3. Rasprava i zaključak

Poduzetnički sadržaji se u nekoj mjeri već ostvaruju kroz malobrojne predmete tijekom srednjoškolskog obrazovanja, a upravo znanstvenim istraživanjima moguće je utvrditi informiranost i stavove sudionika, kao i predložiti mjesta promjene i unaprjeđenja u ovom području. U fokusu ovog istraživanja bio je uzrast učenika u dobi od 16 do 18 godina zbog njihova skorog uključenja na tržište rada te zbog njihova dugogodišnjega iskustva u obrazovnom sustavu. Prvo istraživanje ovoga tipa pokazalo je ispodprosječnu zastupljenost poduzetničkih sadržaja u nastavnim planovima i programima srednjih škola, kako gimnazijama tako i strukovnim školama koje svoje programe u teoriji temelje na potrebama tržišta rada. Također, utvrđeno je ispodprosječno poznavanje temeljnih pojmova poduzetništva zastupljenih u udžbenicima, što govori o niskoj razini informiranosti učenika o dostupnim sadržajima.

Zanimljivo je istaknuti da nakon razdvajanja prema tipu nastavnog plana i programa koji pohađaju, učenici gimnazija i učenici strukovnih škola imaju gotovo istovjetan postotak prosječne riješenosti svih zadataka (39%). Ovo ukazuje na mogućnosti i potencijal razvoja poduzetničkih osobina i kompetencija za sve srednjoškolce bez obzira na usmjerenje. Gledano pak prema zanimanju, učenici u obrazovnom programu ekonomista postižu veću prosječnu riješenost zadataka (51%) od svih ostalih, što još uvijek ne možemo smatrati zadovoljavajućim rezultatom za ovu skupinu. Pri samoprocjeni vlastitog poznavanja teorijskog i praktičnog područja poduzetništva svi učenici su iskazali dozu samokritičnosti, ali i optimizma ističući kako se odgovarajućim obrazovanjem poduzetnička znanja, stavovi i vještine potrebne za pokretanje vlastitog posla mogu uspješno usvojiti (94,6%).

Ovakvi rezultati odraz su utemeljene nesigurnosti učenika prema poznavanju poduzetničkih sadržaja, a koja između ostaloga proizlazi iz slabe zastupljenosti ovih sadržaja u obrazovnim programima i nastavi. Ovakva situacija u suprotnosti je sa zakonskom podlogom razvoja učenja za poduzetništvo te brojnim nacionalnim i europskim dokumentima koji stavljaju poduzetništvo u centar unaprjeđenja obrazovanja kao poveznice s tržištem rada. Stoga se od kreatora obrazovnih politika očekuje da u najskorijem roku uključe već propisane sadržaje u redovne programe ili pak ponude ove teme kroz oblike izvanredne ili dopunske nastave, neformalnog obrazovanja te obrazovanja odraslih.

Kao nastavak ovog projekta pokazalo se poželjnim provesti detaljne analize svih dvjestotinjak različitih planova i programa, odnosno zanimanja za koja se učenici srednjih škola obrazuju te započeti razvoj ispitnih materijala vanjskog vrednovanja predmetnog područja poduzetništva. Svrha je dobivanje sveobuhvatnog uvida u sadržaje nastavnih planova i programa srednjih škola, posebice onih strukovnih te izrada preporuka za kvalitetnu i učinkovitu implementaciju poduzetničkih sadržaja u obrazovni sustav Republike Hrvatske.

Popis literature

- Benet-Martinez, V. i John, O. P. (1998). Los cinco grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait multimethod analyses of the Big Five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 729-750.
- EUROPE 2020 – A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. (2010). Brussels: European Commission. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>
- (Pristupljeno: 15. srpnja 2013.)
- European Qualification Framework. (2008). Brussels: European Parliament and the Council.
- http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/vocational_training/c11104_en.htm
- (Pristupljeno: 23. srpnja 2013.)
- Key Competences for Lifelong Learning – European Reference Framework. (2007). European Commission, Directorate-General for Education and Culture.
- http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf
- (Pristupljeno: 2. srpnja 2013.)
- Lisbon Strategy. (2000). Lisbon European council 23 and 24 march 2000 - Presidency conclusions.
- http://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm (Pristupljeno: 18. lipnja 2013.)
- Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje. (2010). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2685> (Pristupljeno: 18. lipnja 2013.)
- Poduzetna Hrvatska – Strategija učenja za poduzetništvo 2010. – 2014. (2010). Zagreb: Vlada Republike Hrvatske. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva. <http://www.seecel.hr/UserDocImages/STRATEGIJA%20VLADA.pdf> (Pristupljeno: 15. srpnja 2013.)

- Tafra, V., Elezović, I. i Sertić, I. (2012). Percepcija karijere poduzetnika kod srednjoškolskih učenika strukovnih škola u Republici Hrvatskoj. U: Tafra, V. (ur.), Zbornik radova 2. Međunarodne konferencije „Učenje za poduzetništvo“. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu, Tehnološki fakultet Novi Sad, 235-241.
- Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru. (2013). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- <http://www.kvalifikacije.hr/hko-hr> (Pristupljeno: 15. srpnja 2013.)
- Udžbenici za srednju školu:
- Benić, Đ. (2011). „Politika i gospodarstvo – udžbenik za 4. razred gimnazije“, 4. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Benić, Đ. (2009). „Politika i gospodarstvo – udžbenik za strukovne škole“, 3. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Grupa autora. (2007). „Poduzetništvo 1 – udžbenik za 1. razred ekonomske škole“, 3. izdanje. Zagreb: Školska knjiga.
- Fanuko, N. (2000). „Politika i gospodarstvo – udžbenik za 4. razred gimnazije“, 2. izdanje. Zagreb: Profil International.

Summary: Student awareness of entrepreneurial contents in high school programmes

Learning for entrepreneurship is a relatively new concept that was introduced into the Croatian educational system with the publishing of Key Competences for Lifelong Learning and European Qualification Framework (2008) and then consequently adopted into the Croatian Qualification Framework (2012). The core idea of connecting education with labour market is an aim of modern states that encompasses development, accessibility and management of target knowledge, its practical use and associated skills required for successful employment.

In this article results of the research project "Representation of entrepreneurial contents in high school programmes", which was carried out on a national sample of students ($N = 3345$), are presented. Students' awareness of entrepreneurial contents was examined by 20 questions derived from the subject matter of high school textbooks for Politics and Economy and Entrepreneurship. Students achieved maximum of 20 points, out of possible 24 points, and average score of 9,42 points ($SD = 3,46$). Approximately half of students answered correctly to majority of questions. The smallest portion of students (4,8%) correctly answered to a question about three key groups of entrepreneurial skills, while 72,4% of students showed their good knowledge of the basic economy principle.

The most developed countries have recognized the importance of cultivating entrepreneurial climate and adoption of educational policies in which learning for entrepreneurship represents an element of national strategy. Searching for solutions of economic crisis in education creates an additional pressure on a system that has a goal to raise and educate and in the same time foster national economy.

Key words: learning for entrepreneurship, educational policy, labour market, external evaluation